

Om Slægten *Ibalia* Latr.

Af *Herm. Borries*.

Foruden den typiske *Ibalia cultellator* (Fabr.) findes en mindre, som det synes langt sjældnere, europæisk Art, der nedenfor beskrives; den slutter sig, blandt de nordamerikanske Arter, nær til *I. rufipes* Cress. (fra Nevada), ligesom hin til *I. ensiger* Nort. (Pennsylvania). Derimod have vi ingen til de gultegnede *I. montana* Cress. (Colorado) og *I. maculipennis* Haldem. (Pennsylvania) svarende Art. Da Ibalierne ere meget sjældne Insekter, for en Del kun kjendte i faa Individuer, ville de i Beskrivelserne udførligt omtalte Sculpturforhold o. s. v. sikkert ikke have Værdi af Artskarakterer, naar et større Materiale maatte foreligge; de virkelige Karakterer maa, foruden i Farvetegningen, alene søges i Sculptellens Form og Sculptur og Metathorax' Bevæbning; den ejendommelige tornformige Forlængelse paa Ydersiden af Bagtarsernes andet Led er sikkert fælles for alle Arterne.

Formen og Bygningen af Hoved, Munddele, Thorax og Ben vise hen til Forvandlingsstedet, i Træernes Ved, for saa vidt som man finder tilsvarende Forhold hos

Slægterne Rhyssa, Sirex, Xiphydria o. a., men den største Interesse frembyde dog Bygningen af Bagkroppen og Braadapparatet; i disse Dele fremtræder det hos de ægte Cynipider anvendte Bygningsprincip i sin videste Udvikling, saa at Bagkroppen næsten er blevet et tomt Fouteral for Braadklingen, der under Hvilen ligger indrullet langs Krophulens Periferi. De Plader, der udgjøre det egentlige Braadapparat, Rudimenterne af 8de og 9de Bugskinne, udføre tilsammen, naar Braadden føres ud eller ind, en hel Omdrejning; deres Muskulatur og Bevægelser ere en videre Udvikling af en enkelt Side af det fra Bier og Foldhvepse velbekendte. Sin sikre Førelse faar Braadklingen gennem Bagkroppens knivformigt sammentrykte Form og ved Hjælp af den røndeformige, stærkt forlængede 5te Bugskinne, der under Æglægningen danner en stærkt stump Vinkel med Bagkroppens Underkant; de erstatte saaledes Savnet af Rhyssa'ens lange Braadskeder. Længden af Klingens svarer til Bagkroppens Omkreds, hvilken den i Hvilen følger, og udstrakt naaer den næsten Bagkroppens 3-dobbelte Længde.

Den Anskuelse, at Ibalialarven skulde snylte paa større, vedædende Billelarver, som endnu kan ses anført, skriver sig fra Insektets enkeltvise Forekomst paa Tømmeroplag. Den første, der fandt Ibalia'en i større Antal, i selve Skoven (paa en af »Sirex juvenus« beboet Fyrrestamme), var Taschenberg, og han udtalte derefter Formodningen om Larvens Snylten paa Sirexlarven. Ved Hr. Chr. Drewsens gjentagne Klækning af Ibalia'en, sammen med Sirex juvenus og S. Noctilio, af Naaletræstammer, bestyrkedes den i høj Grad, og sidste Sommer var jeg saa heldig direkte at kunne paavise dens Rigtighed. I en af Sirex juvenus besat Træstamme, som Hr. Skovrider under Hedeselskabet N. Fritz havde liggende i sit Klækkehus i Aalykke, og af hvilken Rhyssa

persuasoria en Tid forinden var gaaet ud, fandtes, ved Stammens nærmere Undersøgelse med Øksen, en Del Exemplarer af den nedenfor som ny beskrevne Ibalia-Art, endnu hvilende i Forvandlingslejet. I Bunden af hvert Leje laa to afskudte Larvehude, Sirex- og Ibalialarvens; den sidste bar smaa, 3-tandede Mandibler med sylformig Spids. Jeg formoder, at Ibalialarven er Entoparasit; de undersøgte Larvehude af Sirex'en kunde intet sikkert oplyse i saa Henseende, men der er flere Forhold, der tale derfor.

Paa den Aarstid, da Ibalia lægger Æg, i August, eller samtidig med Træhvæpsen, findes normalt kun 1-Aars Sirexlarver og den maa altsaa lægge Æg i disse; forsinkede 2-Aars Larver ville ligge dybt i Vedet, men hine have vel i de fleste Tilfælde endnu ikke fjærnet sig længere fra Overfladen, med hvilken Gangens Retning i Begyndelsen danner en spids Vinkel, end at Ibalia's 15—22 mm lange Braadbør vil kunne naa ind til dem. Ibalia's Æglægning synes at faa Sirexlarven til at forandre Kurs; i Stedet for at søge ind i Kjernevedet, som Tilfældet ellers er, vender den om og holder sig i den ydre Del af Splinten, stadig nærmende sig dennes Overflade i en mer eller mindre skraa Retning og ender ganske tæt (3—5 mm) under Overfladen, i en med denne helt, eller næsten, parallel Stilling. Ibalia's Æg eller Larve synes saaledes at blive ført et Par Tommers Vej med. Den sidste, af Ormemelet bagtil afgrænsede Del af Gangen, hvori Ibalia'en fandtes, var c. 3,5 mm bred og 15—17 mm lang. Sirexlarvens anden Snylter, Rhyssa persuasoria, begynder allerede i Slutningen af Maj at lægge Æg og fortsætter dermed i Juni; med sin 40—50 mm lange Braad kan den naa ind til den fuldvoxne Sirexlarve, 1 à 2 Maaneder forinden denne forpupper sig. Den sidstnævnte Snyltehvæps fandt jeg i Reglen liggende 15—25 mm fra Overfladen af Splinten, og altid

i den fra det Indre af Stammen lodret mod denne rettede, sidste Del af Sirexlarvens normale Gang.

Af *I. cultellator* (Fabr.) har jeg vistnok haft et langt rigere Materiale til Raadighed end Nogen tidligere, og giver derfor samtidig en Beskrivelse af dens væsentlige Karakterer, til Sammenligning med den nye Art. Forinden af Fabricius er den udførligt beskrevet og vel afbildet af v. Hochenwarth, under Navn af »*Ichneumon leucospoides*«, hvilket altsaa egentlig har Prioritetsret.

1. *Ibalia cultellator* (Fabr.)

Ichneumon leucospoides, S. v. Hochenwarth, *Schriften d. Berl. naturf. Freunde*, Bd. VI. (1785), p. 345; tab. 8, fig. 5, 6; *Ichneumon cultellator*, Fabr. *Ent. syst. t. II.* (1793), p. 167; *Ophion cultellator*, Fabr. *Suppl. Ent. syst.* (1798), p. 239; Panz: *Fauna ins. Germ. H. 72* (1799), t. 6. *Ibalia cultellator*, Latr. *hist. nat. des crust. et des ins. XIII*, p. 205, pl. 100, fig. 5; *Gen. crust. et ins. 4.* (1809), p. 17.

Nigra, abdomine rubro (♂) vel obscure-ferrugineo (♀), pedibus maxima ex parte nigris, ♂ pedum anteriorum femoribus, tibiis, tarsisque testaceis, ♀ pedibus anterioribus sæpius plus minusve piceis; scutellum subquadratum, lateribus convexis, clathrato-rugosum; metathorax supra coxas utrinque spina valida acuta ornatus.

♀. Long. corp. 8—16 mm; exp. al. 13—24 mm; long. ant. 4,5—8,5 mm.

(Specimin. maxim. Long. abd. 8 mm et long. terebræ exertæ 22 mm.)

♂. Long. corp. 7—12,5 mm.

Det zoologiske Musæums danske Insektsamling ejer et enestaaende Materiale (42 ♀ 19 ♂), som væsentlig skriver sig fra Hr. Fabrikejer Chr. Drewsens Klækkehus paa Strandmøllen; den fremkom i dette, sammen med

Sirex juvencus L. og *S. Noctilio* Fabr. af Gran- og Fyrretømmer fra Dyrehaven og Geel Skov, i August 1858 og Juli-August 1873. Enkelte Hunner ere fundne paa Granstammer i Dyrehaven af Chr. Drewsen ($\frac{8}{58}$) og Chr. Wiehe ($\frac{8}{70}$), samt paa Tømmerpladser i Kjøbenhavn af Gericke, Conserv. Løvendal ($\frac{7}{56}$, $\frac{8}{79}$) og cand. Schlick ($\frac{8}{78}$), rimeligvis af indført Tømmer. Forf. fandt nogle Hunner ($\frac{20}{8}$ 89) ved Humlebæk, paa et Par 80—100-aarige Lærkestammer, der vare stærkt besatte af *Sirex gigas*; de vare fra en af Omegnens Skove, hvor de, efter Sigende, havde ligget fældede i henholdsvis 3 og 5 Aar.

2. *Ibalia Drewseni* n. sp.

Nigra, abdomine rubro, medio albido-pellucido, dorso plus minusve nigro, tegulis piceis; pedibus, exceptis coxis, trochanteribus basi, tibiis tarsisque pedum posteriorum nigris, rufis; scutellum rugosum, oblongo-quadratum, longitudine latitudine dimidio majori, lateribus fere parallelis; metathorax inermis.

♀. Abdomen apicem versus macula dorsali nigra. Long. 9—13 mm.

♂. Abdominis dorsum, basi excepto, nigrum. Long. 9—11 mm.

Dania, Pedemontium.

Af denne smukke Art besidder det zoologiske Musæum 8 ♀ 1 ♂, der fremkom af Grantømmer fra Geel Skov, i Juni 1873, sammen med foregaaende, hos Hr. Fabrik-ejer Drewsen, der har betegnet den som ny. En Hun findes i cand. Schlicks Samling, taget af ham paa en Tømmerplads i Kjøbenhavn ($\frac{8}{78}$); en halv Snes Hanner fandtes ($\frac{29}{6}$ 90) i den ovenfor omtalte Granstamme, der var sendt fra Merringgaard Skov (mellem Horsens og Vejle, til Hr. Skovrider Fritz. Endelig findes en Hun, etiketteret »Piemont«, i det zool. Musæums Samlinger.